

พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี

ศรินทร์ คำสี¹

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์¹

Email: Uengsang_swu@hotmail.com¹

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ในลักษณะการศึกษาจุดเวลาใดเวลาหนึ่งแบบตัดขวาง กลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า เป็น 4 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยเป็นค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชน อยู่ในระดับดี เท่ากับ 40.70 คะแนน จาก คะแนนเต็ม 45 คะแนน ($\bar{X}$ = 40.69; SD=10.09) จากผลการศึกษาทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และเอกชน ควรจัดให้มีการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่มุ่งเน้นการป้องกันโรคไข้เลือดออกอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความรู้ที่ดี นำไปสู่แรงจูงใจในการป้องกันโรคและสามารถปฏิบัติตนที่ถูกต้องได้ต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้อัตราการป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกลดลงในอนาคต

คำสำคัญ: พฤติกรรมการป้องกัน, โรคไข้เลือดออก, จังหวัดจันทบุรี

Dengue Fever Preventive Behavior among Inhabitant in the Area of Responsibility at the Health Promoting Hospital Ban Thep Nimit District, Chantaburi Province.

Sirinun Kumsri¹

Faculty of Science and Technology, Rajabhat Rajanagarindra University¹

Email: Uengsang_swu@hotmail.com¹

ABSTRACT

This study studied the Dengue fever preventive behavior of inhabitant in the area of responsibility of the Health Promoting Hospital Ban Thep Nimit District, Chantaburi Province aims to study the behavior prevention of Dengue fever. This descriptive study cross-sectional. The sample consisted of 230 people by simple sampling method whereof the tools used in the study was a questionnaire with characterized as valuation model (Rating Scale) a four levels. The data were analyzed using the descriptive statistics i.e. frequency, percentage, mean and standard deviation. The results showed that score average behavior of Dengue fever prevention at a good level as 40.70 points out of 45 points ($\bar{x}$ = 40.69; S.D. = 10.09). The results of the study make the dengue fever prevention behaviors local relevant agencies, both public and private should provide for the operations or activities that focus on the prevention of dengue fever continued and consistent to achieve better knowledge. Lead to motivation to disease prevention and can correct the practice this will result, the rate of illness by dengue fever decreased in the future.

Keywords: prevention behaviors, dengue fever, Chanthaburi Province

บทนำ

โรคไข้เลือดออก (Dengue Hemorrhagic Fever) เป็นโรคติดต่อที่มีความรุนแรงซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศ มีพาหะนำโรคคือ ยุงลาย (*Aedes spp.*) ได้แก่ ยุงลายบ้าน (*Aedes aegypti*) และยุงลายสวน (*Aedes albopictus*)¹ มีกระบาดในช่วงฤดูฝนซึ่งทำให้แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายเพิ่มขึ้น² รวมทั้งความชื้นอาจมีผลต่อวงจรชีวิตของยุงจากลูกน้ำยุงลายกลายเป็นยุงตัวเต็มวัยที่เร็วขึ้น³ การเพิ่มของภาชนะขังน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น การคมนาคมที่สะดวกทำให้การเดินทางมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงชนิดของเชื้อไวรัสเดงกีในแต่ละพื้นที่มีเชื้อไวรัสเดงกีชุกชุม และมีมากกว่าหนึ่งชนิดในเวลาเดียวกัน หรือมีการระบาดที่ละชนิดในเวลาที่เหมาะสม⁴ สถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออกของเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต ตั้งแต่ปี 2555 จนถึงปี 2557 พบอัตราป่วย 0.23, 0.28 และ 0.37⁵ ต่อประชากรแสนคน จากสถานการณ์และความรุนแรงของการเกิดโรคไข้เลือดออกในชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตรับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต เพื่อที่จะนำผลการศึกษานั้นมาใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกในประชาชน ดำเนินการวางแผนและมาตรการแก้ไขการระบาดของโรคไข้เลือดออกในพื้นที่

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ คือ แนวคิดเกี่ยวกับทั้งพฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) หมายถึง การปฏิบัติที่สามารถสังเกตและมองเห็นได้ และพฤติกรรมภายใน (Covert behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเช่น ความเชื่อทัศนคติ และค่านิยม ที่ผู้อื่นไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง แต่มีส่วนผลักดันให้เกิดพฤติกรรมภายนอกได้ เช่น การที่บุคคลมีความคิดอย่างไรก็จะปฏิบัติตามความคิดนั้น ซึ่งกระบวนการเกิดพฤติกรรม 3 กระบวนการคือ 1) กระบวนการรับรู้ (Perception) 2) กระบวนการรู้ (Cognition) 3) กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial Behavior)⁶ พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออก หมายถึง การปฏิบัติเพื่อป้องกันโรคไข้เลือดออก ได้แก่ 1) การบริหารจัดการแหล่งเพาะพันธุ์ (Breeding Place Management) 2) การควบคุมโดยใช้สารเคมี (Chemical Control) 3) การควบคุมโดยใช้วิธีทางชีววิทยา (Biological Control) 4) การควบคุมโดยวิธีทางพันธุกรรม (Genetic Control) 5) การลดการสัมผัสระหว่างคน และยุง (Reducing Contact Between People and Mosquitoes) 6) การปรับปรุงสิ่งแวดล้อม (Environmental Improvement)⁷ สรุปได้ว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ผู้ศึกษาจะศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ระดับพฤติกรรมของประชาชนในจังหวัดจันทบุรีที่มีการป้องกันโรคไข้เลือดออกในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การกำจัดหรือลดแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การป้องกันยุงกัด การจัดสภาพแวดล้อมภายในบ้านและรอบบริเวณบ้าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี

วิธีการวิจัย

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) ในลักษณะการศึกษา ณ จุดเวลาแบบตัดขวาง (Cross-sectional Studies) ช่วงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ แบบสอบถาม จากหนังสือ ตำรา เอกสาร ผลงานวิจัย วิทยุ และผลงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก แบบสอบถามได้ทดลองใช้ (Try out) กับประชาชน ตำบลตาพระยา จังหวัดสระแก้วจำนวน 30 ราย ค่าความยากง่ายของแบบสอบถามเท่ากับ 0.70 แบบสอบถามมีลักษณะคำถามประเมินค่า 4 ระดับ คือ ปฏิบัติทุกครั้ง ปฏิบัติบ่อย ปฏิบัตินานๆครั้งและไม่ปฏิบัติเลย ประกอบด้วยข้อคำถาม 15 ข้อ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล พฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออก มาแจกแจงความถี่คำนวณเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการดำเนินงาน

จากการวิจัย ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ประชาชนเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรีอยู่ในระดับดี จำนวน 170 คน ร้อยละ 73.9 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง 57 คน ร้อยละ 24.8 และไม่มีดีจำนวน 3 คน ร้อยละ 1.3 โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 40.69 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 10.09 คะแนนสูงสุด 69 คะแนน คะแนนต่ำสุด 15 คะแนน

อภิปรายผล

จากการศึกษาพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประชาชนมีระดับพฤติกรรมป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี เนื่องจากเกิดจากกระบวนการตื่นตัวของชุมชนและทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเทพนิมิต จังหวัดจันทบุรี ที่มีการกระตุ้นทั้งการให้ความรู้และการประชาสัมพันธ์สาระข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรคไข้เลือดออก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ทฤษฎีการจูงใจเพื่อการป้องกันโรคประยุกต์ใช้ เพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มเป้าหมายโดยความเชื่อที่ว่าหากบุคคลมีความเชื่อในความรุนแรงของโรคและปัญหาสุขภาพ เชื่อในโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคและปัญหาสุขภาพ เชื่อในผลลัพธ์ของพฤติกรรมและความสามารถของตนเองที่จะทำพฤติกรรมนั้น จะมีผลต่อความตั้งใจและมีอิทธิพลที่จะทำให้บุคคลเกิด

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมในที่สุด
การศึกษาวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ วรณช ยิ้มเพื่องฟู^๘
ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรค
ใช้เลือดออกของประชาชนจังหวัดนนทบุรี พบว่ามี
ระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคใช้เลือดออกอยู่ใน
ระดับดี

สรุปผล

คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันโรค
ใช้เลือดออกของประชาชน อยู่ในระดับดี เท่ากับ
40.70 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.9 จากคะแนนเต็ม
45 คะแนน ($\bar{X}$ =40.69; S.D.=10.09) รองลงมา อยู่ใน
ระดับปานกลาง 57 คน ร้อยละ 24.8 และระดับ
พฤติกรรมไม่ดี จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.3 คะแนนสูงสุด
69 คะแนน คะแนนต่ำสุด 15 คะแนน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย จำนวน และร้อยละ ของประชาชนจำแนกตามระดับพฤติกรรมการป้องกันโรคใช้เลือดออก
(n=230)

ระดับพฤติกรรม	พฤติกรรมการป้องกันโรคใช้เลือดออก	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับดี (41 – 60 คะแนน)	170	73.9
ระดับปานกลาง (21 – 40 คะแนน)	57	24.8
ระดับไม่ดี (0 – 20 คะแนน)	3	1.3
$\bar{X}$ = 40.69, S.D. = 10.09, คะแนนสูงสุด = 69, คะแนนต่ำสุด 15, คะแนนเต็ม 45 คะแนน		
รวม	230	100.0

ข้อเสนอแนะ

การมุ่งเน้นผลสำเร็จของการอบรมนั้น คือ
เน้นให้ประชาชนมีทักษะในการป้องกันโรค
ใช้เลือดออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องระยะเวลา
ของการดูแลกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย
เทคนิคและวิธีการใช้ทรายอะเบทที่ถูกต้องวิธี และ
การป้องกันโรคใช้เลือดออกโดยใช้วิธีทางชีวภาพ
และควรส่งเสริมทักษะการป้องกันโรคใช้เลือดออกให้

ทั้งระดับครัวเรือน ระดับบุคคล และชุมชน ส่งผลให้มี
การลดการป่วยของคนในชุมชน และส่งผลให้เกิด
ความยั่งยืนในการลดการเกิดโรค เพื่อจะได้เป็น
แนวทางในการใช้ข้อมูล วิจัยในการวางแผนแก้ไข
ปัญหาโรคใช้เลือดออกในชุมชน ได้อย่างมี
ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในช่วงฤดูกาล
ที่พบการระบาด

เอกสารอ้างอิง

1. Flahault A. Determinants of outbreaks of emerging infectious diseases: the case of Chikungunya in Indian ocean 2004-2007. RevMed Suisse. 2017 May 3;13(561):948-953.
2. Scott B Halstead. Dengue. Lancet, 2007. 370: 1644–52.
3. สำนักโรคติดต่อฯ โดยแมลง กรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข, ไข้เลือดออก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2558.
4. สังคม ศุภรัตน์กุล, ศรีสวัสดิ์ พรหมแสง. การพัฒนารูปแบบการป้องกันควบคุมโรคไข้เลือดออกแบบบูรณาการเปรียบเทียบชุมชนปลอดการระบาดกับชุมชนที่มีการระบาดซ้ำซาก จังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารควบคุมโรค ปีที่32 ฉบับที่1 ม.ค.-มี.ค. 2549.
5. กลุ่มงานควบคุมโรคและระบาดวิทยา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเทพนิมิต, สถานการณ์การระบาดของโรคไข้เลือดออก พ.ศ. 2557.
6. พิเชฐ เจริญเกษ. สุขศึกษากับการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. ม.ป.ท.เอกสารการสอน. พ.ศ. 2548.
7. อุษาดี ถาวรระ. ชีววิทยา นิเวศวิทยา และการควบคุมยุงในประเทศไทย. สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. นนทบุรี. 2548.
8. วรณัฐ ยิ้มเฟื่องฟู. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ. 2548.